

Utjecaj pandemije COVID-19 na priznavanje i mjerenje rezerviranja u financijskim izvještajima

Vuletić, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department of Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:237607>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
ZNANOSTI

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI

FINANCIJSKO – RAČUNOVODSTVENA FORENZIKA

DIPLOMSKI RAD
UTJECAJ PANDEMIJE COVID - 19 NA PRIZNAVANJE I
MJERENJE REZERVIRANJA U FINANCIJSKIM
IZVJEŠTAJIMA

FILIP VULETIĆ

Split, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI

FINANCIJSKO – RAČUNOVODSTVENA FORENZIKA

DIPLOMSKI RAD

UTJECAJ PANDEMIJE COVID - 19 NA PRIZNAVANJE I
MJERENJE REZERVIRANJA U FINANCIJSKIM
IZVJEŠTAJIMA

MENTOR: izv. prof. dr. sc. MARIJANA BARTULOVIĆ

KOMENTOR: dr. sc. NAĐA ŠUĆA

FILIP VULETIĆ

Matični broj studenta: 578/2020

Split, rujan 2023.

Rad je izrađen na Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti u Splitu pod nadzorom izv. prof. dr. sc. Marijane Bartulović i dr. sc. Nađe Šuća u vremenskom razdoblju od listopada 2022. godine do kolovoza 2023. godine.

Datum predaje diplomskog rada: 01. rujan 2023.

Datum prihvaćanja rada: 01. rujan 2023.

Datum usmenog polaganja: 12. rujan 2023.

Povjerenstvo:

- 1. Prof. dr. sc. Ivica Filipović**
- 2. Doc. dr. sc. Toni Šušak**
- 3. Izv. prof. dr. sc. Marijana Bartulović**

SADRŽAJ

1.	UVODNA RAZMATRANJA I CILJEVI RADA.....	1
1.1.	Definiranje problema i predmeta istraživanja	1
1.2.	Cilj rada.....	2
1.3.	Izvori podataka i metode istraživanja.....	2
1.4.	Struktura diplomskog rada	3
2.	TEORIJSKI ASPEKTI REZERVIRANJA	4
2.1.	Pojam i računovodstveni tretman rezerviranja.....	4
2.2.	Porezni aspekti rezerviranja	9
2.2.1.	Rezerviranja prema Zakonu o porezu na dobit	9
2.2.2.	Rezerviranja prema Pravilniku o porezu na dobit.....	10
2.3.	Manipulacije rezerviranjima	10
2.3.1.	Primjer manipulacije rezerviranjima za troškove restrukturiranja.....	12
2.3.2.	Primjer manipuliranja prihodima i neto dobiti (income smoothing) primjenom manipulacije rezerviranjima.....	13
2.3.3.	Primjer agresivnog priznavanja prihoda od ukidanja rezerviranja	16
3.	IZVORI PODATAKA I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	18
3.1.	Uzorak istraživanja.....	18
3.2.	Definiranje metodologije istraživanja	19
4.	REZULTATI I RASPRAVA.....	20
4.1.	Rezultati istraživanja	20
4.1.1.	Analiza uzorka prema veličini društva	20
4.1.2.	Analiza uzorka prema vlasništvu	21
4.1.3.	Analiza uzorka prema sektoru djelatnosti društva	21
4.1.4.	Analiza uzorka s obzirom na iskazana rezerviranja.....	22
4.1.5.	Analiza financijskog rezultata prema godinama.....	23
4.1.6.	Deskriptivna statistika za poziciju rezerviranja	24
4.1.7.	Deskriptivna statistika PLR pokazatelja	26
4.1.8.	Utjecaj krize na iskazivanje rezerviranja	28
4.2.	Rasprava.....	29
5.	ZAKLJUČAK.....	31

POPIS LITERATURE	32
POPIS TABLICA	34
POPIS SLIKA.....	35
SAŽETAK	36
SUMMARY	37
ŽIVOTOPIS.....	38
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI.....	42

1. UVODNA RAZMATRANJA I CILJEVI RADA

1.1. Definiranje problema i predmeta istraživanja

COVID-19 (koronavirus) pandemija izazvala je značajne promjene u svjetskom gospodarstvu, uključujući i financijska tržišta. Financijski izvještaji su ključni alat za procjenu financijskog stanja društva i donošenje strateških poslovnih odluka. Međutim, utjecaj pandemije na financijske izvještaje, posebice u kontekstu iskazivanja rezerviranja, još uvijek nije dovoljno istražen. „Rezerviranje je obveza neodređenog vremena ili iznosa.“¹ Dakle, rezerviranja predstavljaju sadašnje obveze, odnosno obveze tekućeg razdoblja po osnovi kojih se očekuje da će doći do odljeva sredstava u budućnosti. Rezerviranja se priznaju kao obveze u bilanci te kao trošak koji tereti račun dobiti i gubitka u tekućem razdoblju. Rezerviranja predstavljaju dugoročne obveze te kao takve imaju izravan učinak na bilancu i račun dobiti i gubitka te se objavljuju i u bilješkama uz financijske izvještaje. Naime, istovremeno uz priznavanje obveza po osnovi rezerviranja u pasivi bilance poduzeća, kao protustavka se iskazuju troškovi po osnovi rezerviranja koji terete račun dobiti i gubitka.

Jedna od temeljnih odrednica rezerviranja je u tome što ih određuje menadžment odnosno uprava poduzeća što znači da su podložna subjektivnoj procjeni menadžmenta. U tom smislu postoji veliki rizik i mogućnost manipulacije pozicijom rezerviranja kako bi se postigao željeni financijski rezultat. Naime, pozicija rezerviranja predstavlja jednu od pozicija pomoću koje se često manipulira prihodima ili rashodima ovisno o ciljevima koje menadžment poduzeća želi ostvariti. Česta je situacija da menadžment poduzeća u dobrim poslovnim godinama stvara rezerve primjenom pozicije rezerviranja te u lošijim poslovnim godinama koristi te rezerve za popravljavanje poslovnog rezultata. U kontekstu krize uzrokovane pandemijom COVID - 19 zanimljivo je analizirati kretanje pozicije rezerviranja te utvrditi na koji način su menadžeri reagirali na krizu i financijsku nestabilnost uzrokovanu pandemijom COVID-19 u kontekstu procjene i iskazivanja rezerviranja.

¹ Međunarodni računovodstveni standard 37 - Rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđena imovina, t. 10.

1.2. Cilj rada

Cilj rada je utvrditi praksu iskazivanja rezerviranja na uzorku hrvatskih trgovačkih društava s posebnim naglaskom na utvrđivanje razlika u priznavanju i mjerenju rezerviranja u financijskim izvještajima u periodu prije COVID pandemije i periodu pandemije. Istraživanje je provedeno na uzorku 53 društva koja su kotirala na uređenom tržištu kapitala u Republici Hrvatskoj od 2016. do 2021.

Kroz teorijsku i praktičnu obradu teme diplomskog rada nastojalo se ostvariti sljedeće ciljeve istraživanja:

- prikazati računovodstveni i porezni aspekt dugoročnih rezerviranja;
- prikazati mogućnosti manipulacija financijskim rezultatom primjenom rezerviranja;
- utvrditi razlike o iskazivanju rezerviranja s obzirom na veličinu i vlasničku strukturu odabranih društava te
- utvrditi utjecaj krize uzrokovane pandemijom COVID-19 na iskazivanje rezerviranja u financijskim izvještajima odnosno ispitati je li u promatranom periodu došlo do povećanja ili smanjenja rezerviranja.

1.3. Izvori podataka i metode istraživanja

Kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi istraživanja korištene su odgovarajuće znanstvene i statističke metode. Kao metode korištene u teorijskoj i praktičnoj obradi teme korištene su sljedeće metode: induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, metode klasifikacije, kompilacije i deskripcije. Kod empirijske obrade podataka u cilju utvrđivanja utjecaja krize na priznavanje i mjerenje rezerviranja korištene su različite statističke metode u vidu grafičkog i tabelarnog prikazivanja podataka, utvrđivanja srednjih vrijednosti, korelacije te primjene t-testa za zavisne uzorke.

Za potrebe istraživanja u okviru ovog diplomskog rada korišteni su podaci iz financijskih izvještaja 53 poduzeća koja su kotirala na burzi u periodu od 2016. do 2021. godine.

1.4. Struktura diplomskog rada

Diplomski rad se sastoji od pet poglavlja. U uvodnom dijelu rada opisani su problem, predmet, ciljevi i metode istraživanja. Kroz drugo poglavlje obrađuju se teorijski aspekti rezerviranja, porezni aspekti rezerviranja te manipulacije rezerviranja i primjeri manipulacija rezerviranjima. U trećem poglavlju prikazuju se izvori podataka i metodologija korištena prilikom istraživanja, a nakon toga su prikazani rezultati istraživanja i rasprava. U okviru posljednjeg poglavlja rada prikazana su zaključna razmatranja o utjecaju pandemije COVID 19 na priznavanje i mjerenje rezerviranja u financijskim izvještajima.

2. TEORIJSKI ASPEKTI REZERVIRANJA

2.1. Pojam i računovodstveni tretman rezerviranja

Smjernice i upute za priznavanje i mjerenje pozicije rezerviranja u financijskim izvještajima poduzeća definirana su međunarodnim ali i hrvatskim standardima financijskog izvještavanja. MRS 37 – Rezerviranja, nepredvidive obveze i nepredvidiva imovina² definira računovodstveni tretman rezerviranja za sve obveznike primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja dok je za obveznike primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI)³ pitanje računovodstvenog tretmana rezerviranja definirano kroz HSFI 13 – Obveze, HSFI 15 – Prihodi te HSFI 16 – Rashodi. Međunarodni računovodstveni standard 37 definira rezerviranja kao obveze koje nisu određene ni vremenom ni iznosom. Nadalje, cilj MRS-a 37 je „osigurati da se odgovarajući kriteriji priznavanja i osnove mjerenja primjenjuju na rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđenu imovinu te da se objavljuje dovoljno informacija u bilješkama uz financijske izvještaje koji će omogućiti korisnicima razumijevanje njihove prirode, vremena i iznosa.“⁴ MRS 37 definira kriterije za računovodstveno priznavanje i mjerenje rezerviranja, nepredvidivih obveza te nepredvidive imovine.

Prema Belaku rezerviranje predstavlja trošak koji tereti račun dobiti i gubitka tekućeg razdoblja po osnovu nastalog događaja koji će uzrokovati odljev resursa u narednim razdobljima. Iznos rezerviranja se ne može odrediti s potpunom točnošću nego ga treba procijeniti⁵.

Kod priznavanja i mjerenja rezerviranja treba se voditi računovodstvenim načelom opreznosti te svako rezerviranje treba biti potkrijepljeno odgovarajućom odlukom uprave i ostalom potrebnom dokumentacijom. Uprava tj. menadžment poduzeća utvrđuje visinu rezerviranja temeljeno na iskustvenim spoznajama koje uprava treba dokazati odgovarajućim knjigovodstvenim ispravama na kojima temelji knjiženje rashoda od rezerviranja.

² Odluka o objavljivanju Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 136/2009, raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_136_3312.html [18.07.2023.]

³ Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 86/2015, raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_86_1709.html [18.07.2023.]

⁴ Međunarodni računovodstveni standard 37 - Rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđena imovina.

⁵ Belak, V., Profesionalno računovodstvo : prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zgombić & Partneri, Zagreb, 2006., str. 416

„S obzirom na to da su rezerviranja često pod nadzorom poreznih organa, revizora te i samih vlasnika poduzeća bitno je dobro procijeniti vrstu, visinu i vrijeme nastanka troška na temelju čega se određuje visina rezerviranja.“⁶ Chen rezerviranja definira kao "količinu gotovine koju drži pojedinac ili poslovni subjekt kako bi mogao pokriti neočekivane troškove ili izdatke, posebice tijekom izvanrednih situacija."⁷

„Rezerviranje se može razlikovati od drugih obveza, kao što su obveze iz poslovanja i obračunane obveze budući da postoje neizvjesnosti oko vremena ili iznosa budućih izdataka potrebnih za njihovo podmirivanje.

Suprotno navedenome:

- a) obveze iz poslovanja jesu obveze plaćanja za proizvode ili usluge koje su primljene ili isporučene, za koje su primljeni računi ili su odgovarajuće dogovorene s dobavljačem; i
- b) obračunane obveze jesu obveze plaćanja za proizvode ili usluge koje su primljene ili isporučene, ali nisu plaćene, fakturirane ili odgovarajuće dogovorene s dobavljačem, uključujući iznose koji dopijevaju zaposlenima (primjerice, iznosi koji se odnose na obračunanu plaćenu odsutnost).

Premda je ponekad nužno procijeniti iznos ili vrijeme nastanka obračunanih obveza, neizvjesnost je općenito mnogo manja nego kod rezerviranja. Obračunane obveze se često izvještavaju kao dio poslovnih i drugih obveza, dok se rezerviranja iskazuju odvojeno.“⁸

MRS 37 razlikuje rezerviranja od nepredvidivih obveza i nepredvidive imovine. Za razliku od rezerviranja koja se priznaju u financijskim izvještajima jer se za njih može napraviti pouzdana procjena, nepredvidive obveze se ne priznaju kao obveze u bilanci nego se objavljuju u bilješkama jer ne zadovoljavaju kriterije za priznavanje prema odredbama MRS-a 37. Nepredvidiva imovina se odnosi na moguću imovinu „koja proizlazi iz prošlih događaja i čije će se postojanje potvrditi samo nastankom ili izostankom jednog ili više neizvjesnih budućih događaja na koje subjekt ne može u cijelosti utjecati“⁹ te se ista ne priznaje u bilanci nego samo objavljuje u bilješkama uz financijske izvještaje.

⁶ Meigs, R. F., Meigs W., Računovodstvo: temelj poslovnog odlučivanja, Mate, Zagreb, 1999., str. 529

⁷ Chen, J., What is a reserve fund? definition, purpose, and example, Investopedia, raspoloživo na: <https://www.investopedia.com/terms/r/reservefund.asp> [18.07.2023.]

⁸ Odluka o objavljivanju Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 136/2009, raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_136_3312.html [18.07.2023.]

⁹ Ibid.

"Rezerviranje treba priznati kada:

- a) subjekt ima sadašnju obvezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja;
- b) je vjerojatno da će podmirenje obveze zahtijevati odljev resursa koji utjelovljuju ekonomske koristi
- c) se iznos obveze može pouzdano procijeniti.

Ako navedeni uvjeti nisu ispunjeni, rezerviranje ne treba priznati."¹⁰

Rezerviranja se priznaju kao trošak u računu dobiti i gubitka (knjiže se dugovno na troškove preko skupine 45), te kao obveza u bilanci (knjiže se potražno na obveze preko skupine 28). Prestankom rizika za troškove ili nastankom troškova odnosno odljeva resursa za koje su rezerviranja provedena, ista se ukidaju. Ukidanje rezerviranja provodi se na način da se zatvore obveze knjižene na skupini 28 te se priznaju prihodi od ukidanja rezerviranja na skupini 78.

U nastavku se navode praktični primjeri knjiženja rezerviranja.

Primjer 1. Rezerviranja za kvarove u jamstvenom roku¹¹:

- Poduzeće X d.o.o. prodaje dvije vrste proizvoda za koje izdaje jamstveni list na jednu godinu. Usvojena je politika postotka rizika mogućih troškova koja je prikazana u narednoj tablici.

Tablica 1. Tablica postotka rizika mogućih troškova

R. br.	Naziv proizvoda	Vrijednost godišnje prodaje	Procijenjeni rizik kvarova i zamjena	Rezervirani iznos
1.	Mobitel – iPhone	1.000.000 €	6%	60.000 €
2.	Električni romobil - Xiaomi	2.000.000 €	2%	40.000 €

Izvor: rad autora

- Poduzeće X d.o.o. rezervirat će u tekućoj godini 100.000,00 € za troškove uklanjanja kvarova u narednoj godini s osnove očekivanih troškova po izdanim jamstvima, a koje će obaviti drugi serviseri ili će se izvršiti zamjena sredstva.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Prilagođeno prema: Pervan, I., MRS 37 – rezerviranja, nepredvidive obveze i predvidiva imovina, 2019., raspoloživo na: <https://csi.unist.hr/moodle/course/view.php?id=101>

- Stvarni troškovi za otklanjanje kvarova u prvoj polovici 2023. godine iznosili su 120.000,00 €.

Slika 1. Primjer knjiženja rezerviranja za kvarove u jamstvenom roku

Rezerviranje u 2022. godini:

2840 - Dug. rezerviranja za jamstva	454- Trošak dug. rezerviranja za jamstva
100.000 (1)	1) 100.000

2) Stvarni troškovi jamstva i popravaka u 2023. godini:

Troškovi dijelova

320 - Pričuvni dijelovi na zalihima S ⁰ xxx	405 - Potrošeni dijelovi za popravak
40.000 (1)	1) 40.000

Troškovi vanjskih usluga

2201 - Dobavljači usluga	412 - Vanjske usluge proizvoda
80.000 (2)	2) 80.000

Knjiženje prihoda u 2023. godini

2840 - Dug. rezerviranja za jamstva	782 - Prihodi od ukidanja dug. rezerv.
3) 100.000	xxx S ⁰ 100.000 (3)

Primjer 2. Rezerviranja za sudske sporove¹²:

- Y d.o.o. utuženo je zbog dane narudžbe od koje se poslije odustalo, ali je dobavljaču, prema sudskom zahtjevu, izazvalo štetu 50.000,00 €, te troškove kamata i sudske troškove od 7.000,00 €.
- Bivši zaposlenik je, zbog prekida menadžerskog ugovora, zatražio ispunjenje svojih ugovornih prava sudskim putem u iznosu 2.000,00 €.
- Iako se uprava poduzeća ne smatra krivom za nastalu štetu, ipak je iz opreznosti i mogućnosti drugačije presude, izvršeno dugoročno rezerviranje za potencijalne gubitke u iznosu 59.000,00 €.

Knjiženje se evidentira na sljedeći način:

Slika 2. Primjer knjiženja rezerviranja za sudske sporove

2820 - Dug. rezerviranja po započetim sudskim sporovima	452- Trošak dug. rezerviranja po započetim sudskim sporovima
59.000 (1	1) 59.000

Primjer 3. Rezerviranja za troškove obnavljanje prirodnih bogatstava¹³:

- Poduzeće Z d.o.o. koristi mineralno bogatstvo iz kamenoloma za što plaća koncesiju.
- Ugovorom je određeno da se u proteku 10 godina uredi prilaz, a troškovi tog uređenja ukupno iznose 1.000.000,00 €. Godišnja svota rezerviranja iznosi 100.000,00 €.
- Knjiženje se evidentira u svakoj od 10 godina na sljedeći način:

¹² Prilagođeno prema: Pervan, I., MRS 37 – rezerviranja, nepredvidive obveze i predvidiva imovina, 2019., raspoloživo na: <https://csi.unist.hr/moodle/course/view.php?id=101>

¹³ Prilagođeno prema: Pervan, I., MRS 37 – rezerviranja, nepredvidive obveze i predvidiva imovina, 2019., raspoloživo na: <https://csi.unist.hr/moodle/course/view.php?id=101>

Slika 3. Primjer knjiženja rezerviranja za troškove obnavljanje prirodnih bogatstava

2830 - Dug. rezerviranja za obnovu prirodnog bogatstva	453- Trošak dug. rezerviranja za obnovu prirodnog bogatstva
100.000 (1)	1) 100.000

2.2. Porezni aspekti rezerviranja

Prilikom knjiženja rezerviranja, treba biti vrlo pažljiv, jer su rezerviranja često predmet poreznih nadzora jer sukladno Zakonu o porezu na dobit povećavaju rashod razdoblja i na taj način umanjuju osnovicu za oporezivanje porezom na dobit. Zakonom o porezu na dobit¹⁴ i Pravilnikom o porezu na dobit¹⁵ propisano kada su pri utvrđivanju porezne osnovice rezerviranja porezno priznata.

2.2.1. Rezerviranja prema Zakonu o porezu na dobit

Zakon o porezu na dobit¹⁶ u čl. 11. regulira porezni tretman rezerviranja te se kao porezno priznata rezerviranja, između ostalog, navode:

1. „rezerviranja za rizike i troškove na temelju zakona ili drugog propisa i rezerviranja koja su uvjetovana ugovorima (rezerviranja za otpremnine, rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava, rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima i rezerviranja za troškove po započetim sudskim sporovima);

¹⁴ Zakon o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 177/2004...114/2022, raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit> [18.07.2023.]

¹⁵ Pravilnik o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 177/2004, 90/2005, raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_08_95_1885.html [18.07.2023.]

¹⁶ Zakon o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 177/2004...114/2022, raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit> [18.07.2023.]

2. rezerviranja kod banaka za rizike od potencijalnih gubitaka priznaju se kao rashod u obračunanoj svoti, ali najviše do visine koju određuju propisi Hrvatske narodne banke;
3. rezerviranja kod osiguravajućih društava koja se obvezatno formiraju u skladu sa zakonom koji uređuje osiguranje, priznaju se osiguravajućem društvu kao rashod u obračunanim svotama, ali najviše do visine ili gornje granice u skladu sa zakonom koji uređuje osiguranje;
4. rezerviranja za neiskorištene godišnje odmore sukladno računovodstvenim propisima¹⁷.

2.2.2. Rezerviranja prema Pravilniku o porezu na dobit

U kontekstu poreznog tretmana rezerviranja u financijskim izvještajima svakako treba istaknuti i Pravilnik o porezu na dobit¹⁸. U okviru čl. 36. Pravilnika o porezu na dobit definira se kako je poreznu osnovicu poreza na dobit potrebno uvećati za porezno nepriznate troškove rezerviranja. Prilikom sastavljanja prijave poreza na dobit porezno nepriznati troškovi rezerviranja unose se u PD obrazac pod rednim broj 23 – Troškovi rezerviranja.

Kao primjere porezno nepriznatih rezerviranja moguće je navesti troškove rezerviranja za restrukturiranje ili troškove rezerviranja po osnovi štetnih ugovora.

2.3. Manipulacije rezerviranjima

Glavni motiv manipulacija iznosom rezerviranja je prikazivanje boljeg financijskog rezultata i povoljnijeg financijskog položaja nego što on stvarno jest. Rezerviranja predstavljaju novčane iznose koje tvrtka odvaja kako bi pokrila očekivane buduće rashode. Smanjenjem iznosa rezerviranja i obveza u financijskim izvještajima tvrtke umanjuje se rashod iskazan u računu dobiti i gubitka. Ovaj postupak rezultira većim prikazanim dobitkom u računu dobiti i

¹⁷ Zakon o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 177/2004...114/2022, čl. 11., raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit> [18.07.2023.]

¹⁸ Pravilnik o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, izdanje NN 177/2004, 90/2005, raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_08_95_1885.html [18.07.2023.]

gubitka, što poduzeće čini privlačnijom investitorima i potencijalnim partnerima. Također, primjena manipulacija u iskazivanju rashoda direktno utječe na fiktivno prikazivanje veće dobiti ili manjeg gubitka poslovanja. Financijski izvještaji trebaju biti točni i pouzdani kako bi korisnici mogli donositi odluke. Istraživanje ovakvih manipulacija pomaže u razumijevanju njihove prirode i posljedica te doprinosi uspostavljanju pravednijeg i transparentnijeg poslovnog okruženja.

Primjera radi, ako tvrtka želi prikazati bolji financijski rezultat i povoljniji financijski položaj, tada će namjerno podcijeniti buduće obveze za troškove i popravke u jamstvenom roku. To znači da će procijeniti manji iznos obveza nego što stvarno jesu, iako je iskustvo iz prethodnih godina poslovanja pokazalo da će odljev sredstava u budućnosti vjerojatno biti veći. „U suprotnom slučaju, ako krivotvorenje financijskih izvještaja cilja ka iskazivanju manjeg financijskog rezultata i lošijeg imovinsko-financijskog položaja rezerviranja i obveze se procjenjuju na više. Precjenjivanjem rezerviranja i obveza u pasivi bilance ostvaruju se veći rashodi i manji prihodi u RDG-u.“¹⁹ U budućnosti, u lošim razdobljima, kada financijski rezultat treba popraviti na više, rezerviranja iz prethodnih godina se ukidaju te se priznaju prihodi što rezultira boljim financijskim rezultatom poslovanja.

Postoje slučajevi u kojima su poduzeća poduzimala određene manipulacije s financijskim izvještajima s ciljem izbjegavanja poreza, prikrivanja dobiti dioničara i zadržavanja te dobiti u poduzeću. Jedan od načina koji se primjenjivo u svrhu nezakonitog povećanja rashoda poslovanja bio je stvaranje fiktivnih rezerviranja za nepostojeće obveze i troškove bez ikakve stvarne dokumentacije, planova rezerviranja ili utemeljenih procjena o iznosu koji bi se trebao rezervirati. Drugim riječima, tvrtke su prikazivale lažne izdatke i obveze kako bi umanjile svoju dobit i time smanjile poreznu obvezu. No, ta sredstva u stvarnosti nisu bila potrebna za pokriće stvarnih troškova i obveza. Kada je cilj tvrtke bio prikazati veći financijski rezultat, rezervacije su procjenjivane u nižem iznosu, čime su prikazani manji rashodi i veći dobitak u izvještajima. S druge strane, kada je cilj bio prikazati manji financijski rezultat, tvrtke su procjenjivale rezervacije u višem iznosu, što je rezultiralo većim rashodima i manjim dobitkom u izvještajima.

¹⁹ Negovanović, M., Kreativno računovodstvo – Kreativno računovodstvo – II. dio, RRIF br. 1/2011, str. 188, raspoloživo na: <https://www.rrif.hr/clanak-13065/> [11.07.2023.]

2.3.1. Primjer manipulacije rezerviranjima za troškove restrukturiranja

Rezerviranja za troškove restrukturiranja su novčani iznosi koje tvrtke akumuliraju kako bi se pripremile za predviđena restrukturiranja i reorganizacije poslovanja. Kao razlozi restrukturiranja mogu se navesti izdvajanje dijela poslovanja, preseljenje odnosno relokacija poduzeća, stečaj, spajanje/akvizicija i sl. Rezerviranja u razdoblju prije restrukturiranja se mogu precijeniti tj. knjižiti u iznosima većim nego što je zaista potrebno s ciljem ostvarenja velikog čišćenja poduzeća, tzv. „*big bath*“. Cilj ovakvih aktivnosti je otkloniti s budućih razdoblja teret troškova i izdataka restrukturiranja odnosno teretiti ih na rashode jednog razdoblja kako bi se postiglo da u narednim razdobljima rashodi budu manji te se na taj način stvori privid boljeg oporavka poduzeća.²⁰

Ograničavajući, ali ne i eliminišući faktor računovodstvenih manipulacija s rezerviranjima su porezni propisi koji precizno određuju vrste rezerviranja koja se priznaju kao rashodi u prijavi poreza na dobit kao i uvjete za njihovo priznavanje. Na primjer kao porezno priznata rezerviranja mogu se navesti rezerviranja za popravke u jamstvenom roku, rezerviranja za održavanje prirodnih bogatstava, rezerviranja za otpremnine i rezerviranja za započete sudske sporove ako su iskazani u skladu sa zakonskim odredbama te uz uvjet da se mogu dokazati urednom i vjerodostojnom dokumentacijom. Poduzeća moraju slijediti jasno definirane kriterije i uvjete kako bi mogli opravdano priznati ove vrste rezerviranja kao rashode u prijavi poreza na dobit. Porezni propisi osiguravaju da tvrtke ne mogu proizvoljno stvarati rezerviranja za različite svrhe koje ne zadovoljavaju definirane uvjete.

Na primjer, rezerviranja za popravke u jamstvenom roku odnose se na troškove koji će nastati za otklanjanje kvarova i nedostataka na proizvodima koje tvrtka jamči za određeno razdoblje nakon prodaje. Rezerviranja za održavanje prirodnih bogatstava odnose se na troškove održavanja i obnove prirodnih resursa, kao što su šume ili rudnici. Rezerviranja za otpremnine odnose se na troškove otpremnina koje tvrtka mora platiti zaposlenicima zbog prekida radnog odnosa na temelju ugovornih odredbi. Rezerviranja za započete sudske sporove odnose se na

²⁰ Ibid, str. 188

troškove pravnih postupaka u kojima tvrtka sudjeluje ili se suočava s potencijalnim gubicima zbog tužbi i sporova. Navedenim zakonskim odredbama ograničene su mogućnosti manipuliranja rezerviranjima u svrhu izbjegavanja poreza ili neetičkog prikazivanja financijskog stanja tvrtke. To utječe na transparentnost i točnost financijskih izvještaja te osigurava pravedniji i odgovorniji pristup poreznom sustavu.

2.3.2. Primjer manipuliranja prihodima i neto dobiti (income smoothing) primjenom manipulacije rezerviranjima

Jedan od primjera manipulacija rezerviranjima je prijenos dobiti u narednu godinu pomoću rezerviranja koja su porezno priznata. Pozicija rezerviranja se često koristi prilikom uljepšavanja financijskih izvještaja kako bi se postigao prijenos dobiti iz jedne poslovne godine u drugu. Na primjer, troškovi rizika u jamstvenom roku mogu se naglašeno konzervativno procijeniti, što rezultira povećanim troškovima u tekućoj godini. Istovremeno se stvara obveza koja će se smanjiti nakon proteka jamstvenog roka ili nakon ponovne procjene.

U slučaju da rezerviranja nisu iskorištena u narednim razdobljima, MRS 1 propisuje da se priznaju prihodi od ukidanja rezerviranja. Ovaj postupak rezultira povećanjem neto dobiti u tom razdoblju, što omogućuje prijenos dobiti iz jedne godine u drugu. Cilj ovog pristupa je postizanje ujednačavanja prihoda i neto dobiti u određenom vremenskom periodu kako bi se smanjile oscilacije u financijskom rezultatu poslovanja tijekom vremena. Ovakav pristup može stvoriti pozitivan dojam stabilnog poslovanja kroz više razdoblja. Kada su u pitanju rezerviranja koja su u skladu s poreznim propisima, troškovi rezerviranja se priznaju kao porezno priznati troškovi. Međutim, ako postoji valjana osnova za rezerviranje prema MRS 37, ali to nije prihvaćeno poreznim propisima, rezerviranje će biti priznato u financijskim izvještajima, ali neće biti porezno priznat trošak. Unatoč tome, financijski učinci rezerviranja će i dalje biti vidljivi.

Ujednačavanje prihoda i neto dobiti primjenom rezerviranja može se prikazati na sljedećem primjeru:

1) Uprava poduzeća je na osnovu procjene i relevantne dokumentacije o troškovima popravka u prethodnim razdobljima donijela odluku o priznavanju rezerviranja za popravak prodanih proizvoda u jamstvenom roku u svoti od 100.000,00 €. Jamstveni rok je 2 godine.

2) U narednoj godini rezerviranje je ponovno razmotreno i donesena je nova tekuća procjena koja pokazuje da više nije vjerojatno da će odljev resursa biti kao u prethodnoj procjeni pa je ukinuto 70% rezerviranja i priznato je prihod.

Slika 4. Primjer knjiženja ujednačavanja prihoda i neto dobiti

<p>1)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">2820 - Obveze za dugoročna rezerviranja</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; height: 40px;"></td> <td style="text-align: right; vertical-align: bottom;">100.000 (1)</td> </tr> </table>	2820 - Obveze za dugoročna rezerviranja			100.000 (1)	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">450 - Troškovi rezerviranja u jamstvenom roku</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; height: 40px; text-align: center;">1) 100.000</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> </table>	450 - Troškovi rezerviranja u jamstvenom roku		1) 100.000	
2820 - Obveze za dugoročna rezerviranja									
	100.000 (1)								
450 - Troškovi rezerviranja u jamstvenom roku									
1) 100.000									
<p>2)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">2820 - Obveze za dugoročna rezerviranja</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; height: 40px; text-align: center;">2) 70.000</td> <td style="text-align: right; vertical-align: bottom;">100.000 S⁰</td> </tr> </table>	2820 - Obveze za dugoročna rezerviranja		2) 70.000	100.000 S ⁰	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; border-bottom: 1px solid black;">773 - Prihod od ukidanja rezerviranja</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; height: 40px;"></td> <td style="text-align: right; vertical-align: bottom;">70.000 (2)</td> </tr> </table>	773 - Prihod od ukidanja rezerviranja			70.000 (2)
2820 - Obveze za dugoročna rezerviranja									
2) 70.000	100.000 S ⁰								
773 - Prihod od ukidanja rezerviranja									
	70.000 (2)								

Prilagođeno prema: Belak, V., Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika: slučajeva iz prakse. Belak Excellens, Zagreb, 2017, str. 158

Na ovaj način, godina u kojoj je provedeno rezerviranje opterećena je većim troškovima u iznosu od 100.000,00 €, dok je 70.000,00 € prihoda preneseno na sljedeću godinu kako bi se postiglo ravnoteža odnosno ujednačavanje dobiti i prihoda tijekom različitih vremenskih razdoblja.²¹

Sukladno MRS-u 37 (t. 66), kada poduzeće ima ugovor koji može rezultirati štetom, tada se sadašnja obveza prema tom ugovoru priznaje i mjeri se rezerviranje. Porezni propisi ne dopuštaju priznavanje rezervacija za potencijalno štetne ugovore, te je takav trošak stvaranja rezervacije porezno nepriznat u porezne svrhe, odnosno smatra se oporezivim u okviru poreza na dobit. Neovisno o tome rezerviranje se može obaviti. Rezervacije koje se ubrajaju u poreznu osnovicu pružaju veći prostor za kreativno računovodstvo u odnosu na rezervacije koje su oslobođene poreza. Troškovi i obveze koji proizlaze iz stvaranja rezervacija za potencijalne štetne ugovore određuju se putem procjene. Ove rezervacije se ponovno procjenjuju na svaki

²¹ Belak, V., Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika : 60 slučajeva iz prakse, Belak Excellens, Zagreb, 2017, str. 158

datum izrade financijskih izvještaja, te se korigiraju kako bi se održala najtočnija trenutna procjena.²²

Prikaz rezerviranja za štetne ugovore i njihove naknadne korekcije:

1) Procijenjeno je da ugovor o građenju uvjetuje neizbježne troškove ispunjenja obveze koji premašuju ekonomske koristi koje se očekuju od tog ugovora. Zbog toga je izvršeno rezerviranje od 500.000,00 € i priznati su troškovi rezerviranja u istoj svoti.

2) Na datum slijedeće bilance obavljena je ponovna procjena koja pokazuje da ugovor neće proizvesti štetu od 500.000,00 €, nego od 125.000,00 €. Provedeno je ukidanje (storniranje) rezerviranja za svotu od 125.000,00 € i priznat je prihod od ukidanja rezerviranja.

Slika 5. Primjer knjiženja za štetne ugovore i njihove naknadne korekcije

<p>1)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; text-align: center;">2827 - Rezerviranja za štetne ugovore</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%; text-align: right; vertical-align: bottom;">500.000 (1)</td> </tr> </table>	2827 - Rezerviranja za štetne ugovore			500.000 (1)	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; text-align: center;">457 - Troškovi rezerviranja za štetne ugovore</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; text-align: left; vertical-align: bottom;">1) 500.000</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> </table>	457 - Troškovi rezerviranja za štetne ugovore		1) 500.000	
2827 - Rezerviranja za štetne ugovore									
	500.000 (1)								
457 - Troškovi rezerviranja za štetne ugovore									
1) 500.000									
<p>2)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; text-align: center;">2827 - Rezerviranja za štetne ugovore</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; text-align: left; vertical-align: bottom;">2) 125.000</td> <td style="width: 50%; text-align: right; vertical-align: bottom;">500.000 S⁰</td> </tr> </table>	2827 - Rezerviranja za štetne ugovore		2) 125.000	500.000 S ⁰	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; text-align: center;">773 - Prihod od ukidanja rezerviranja</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%; text-align: right; vertical-align: bottom;">125.000 (2)</td> </tr> </table>	773 - Prihod od ukidanja rezerviranja			125.000 (2)
2827 - Rezerviranja za štetne ugovore									
2) 125.000	500.000 S ⁰								
773 - Prihod od ukidanja rezerviranja									
	125.000 (2)								

Prilagođeno prema: Belak, V., Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika: 60 slučajeva iz prakse. Belak Excellens, Zagreb, 2017, str. 159

Rezultat u narednoj godini bit će uvećan za 125.000,00 € plus smanjenje porezne osnovice za istu svotu jer je na nju već plaćen porez na dobit. Belak ističe kako su ugovori o građenju pogodno za primjenu tehnika kreativnog računovodstva iz više razloga. „Prvi razlog je

²² Ibid, str. 158

što je veliki broj tih ugovora ograničen na minimalne svote troškova i cijena kako bi se ugovor uopće dobio. Drugi razlog su velike mogućnosti manipulacije troškovima ugovora.“²³

2.3.3. Primjer agresivnog priznavanja prihoda od ukidanja rezerviranja

„Stvaranje rezervi pomoću agresivnih ili lažnih rezerviranja primjenjuje se tijekom dobrih godina kako bi se rezervirani iznosi iskoristili za popravljavanje rezultata u lošijim godinama koje u forenzici često nazivaju „kišni dani“. ²⁴ U primjeru koji slijedi prikazuje se mogućnost prijenosa dobiti iz tekuće u narednu godinu uz pomoć manipulacije pozicijom rezerviranja:

1) Na temelju namjerne agresivne procjene obavljeno je rezerviranje za popravak prodanih proizvoda u jamstvenom roku u iznosu od 2.000.000,00 €.

2) U idućoj godini rezerviranje je ponovno razmotreno i donesena je nova tekuća procjena koja pokazuje da više nije vjerojatno da će odljev resursa biti kao u prethodnoj procjeni pa je ukinuto 50% rezerviranja i priznat je prihod.

Kao manipulacija za lažno priznavanje prihoda koristi se promjena u procjeni.

Slika 6. Primjer knjiženja agresivnog priznavanja prihoda od ukidanja rezerviranja

1)

2820 - Obveze za rezerviranja	450 - Troškovi rezerviranja
2.000.000 (1)	1) 2.000.000

2)

2820 - Obveze za rezerviranja	7820 - Prihodi od ukidanja rezerviranja
2) 1.000.000	1.000.000 (2)
2.000.000 S ⁰	

Prilagođeno prema: Belak, V., Lažiranje financijskih izvještaja, prijave i računovodstvena forenzika: 60 slučajeva iz prakse, Belak Excellens, Zagreb, 2017, str. 541

²³ Ibid, str. 159

²⁴ Ibid, str. 541

Treba istaknuti da se u financijskim izvještajima visoki iznosi rezerviranja vrlo lako uočavaju te da forenzičari pri provođenju forenzične analize redovito provjeravaju poziciju rezerviranja. Čl. 36. st. 2. i 3. Pravilnika o porezu na dobit izričito propisuje da se rezerviranja u jamstvenim rokovima temelje na iskustvenim spoznajama koje poduzetnik treba dokazati knjigovodstvenim ispravama na kojima temelji knjiženje rashoda od rezerviranja.

3. IZVORI PODATAKA I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Uzorak istraživanja

Za potrebe istraživanja u ovom diplomskom radu, korišteni su podaci 53 (pedeset i tri) društva koja su nasumično odabrana u periodu od 2016. do 2021. godine. Društva su klasificirana prema sektoru kojem pripadaju: primarnom, sekundarnom ili tercijarnom. Također, uzorak je analiziran i prema veličini društva, a koja se sukladno Zakonu o računovodstvu dijele na mikro, mala, srednja i velika društva.

Tablica 2. Podjela poduzeća prema kriterijima veličine

	Iznos pasive	Iznos prihoda	Broj radnika
Mikro	≤ 350.000,00 €	700.000,00 €	≤ 10
Mali	≤ 4.000.000,00 €	8.000.000,00 €	≤ 50
Srednji	≤ 20.000.000,00 €	40.000.000,00 €	≤ 250
Veliki	> 20.000.000,00 €	> 40.000.000,00 €	> 250

Izvor: prilagođeno prema kriterijima iz čl. 5 Zakona o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22, 82/23)

Nadalje, uzorak je analiziran i s obzirom na strukturu vlasništva pri čemu se društva dijele na društva u privatnom i javnom vlasništvu.

Za potrebe istraživanja, sa službenih stranica Financijske agencije, preuzeti su podaci iz godišnjih financijskih izvještaja. Za analizu ovog diplomskog rada korišteni su godišnji financijskih izvještaji tvrtke, a to su: izvještaj o financijskom položaju ili bilanca te račun dobiti i gubitka. Analizirani su podatci u razdoblju od 2016. do 2021. Analizirane su varijable financijski rezultat te pozicija rezerviranja, a posebno je analiziran pokazatelj omjer dugoročnih rezerviranja i ukupnih obveza (PLR pokazatelj) koji prikazuje udio dugoročnih rezerviranja u ukupnim obvezama. Za ovaj pokazatelj je prikazana deskriptivna statistika u periodu od 2016. do 2021. Nakon što je analizirano kretanje PLR pokazatelja prikazani su i rezultati analize utjecaja krize uzrokovane pandemijom COVID 19 na iskazivanje rezerviranja u financijskim izvještajima.

3.2. Definiranje metodologije istraživanja

Kako bi se ostvarili ciljevi istraživanja korištene su različite znanstvene metode. Kod empirijske obrade podataka korištene su različite statističke metode u vidu grafičkog i tabelarnog prikazivanja podataka, utvrđivanja srednjih vrijednosti, korelacije te primjene t-testa za zavisne uzorke. S ciljem utvrđivanja utjecaja krize na prikazivanje rezerviranja u financijskim izvještajima korišten je T-test za zavisne uzorke.

T-test je statistički postupak pomoću kojeg se utvrđuje statistička značajnost razlika između dva uzorka, preciznije između njihovih aritmetičkih sredina. U provedenom istraživanju radi se o zavisnim uzorcima jer su analizirana rezerviranja na istom uzorku 53 nasumično odabrana društva u dva različita perioda – godina prije krize i godina u kojoj je započela kriza. Dakle, cilj je utvrditi postoje li razlike u iskazivanju pozicije rezerviranja u financijskim izvještajima u periodu prije krize i periodu krize. Prema nultoj hipotezi (H_0) ne postoji razlika između aritmetičkih sredina za promatranu varijablu, tj. PLR pokazatelj u godini prije krize i godini krize dok prema alternativnoj hipotezi (H_1) razlika postoji. Ako se rezultati statističke analize pokažu statistički značajni ($p < 0,005$) odbacuje se nulta hipoteza i zaključuje se kako postoji razlika u iskazivanju rezerviranja u godini prije pandemije i godini pandemije. U slučaju da rezultati statističke analize nisu statistički značajni zaključuje se kako ne postoji razlika u iskazivanju PLR omjera (proxy za rezerviranja) u periodu prije pandemije i periodu pandemije odnosno prihvaća se nulta hipoteza.

Pandemija COVID 19 u Republici Hrvatskoj je službeno proglašena dana 11. ožujka 2020. godine te je pretpostavka da su učinci i utjecaj pandemije na iskazivanje rezerviranja financijskih izvještaja mogli biti obuhvaćeni već u izvještajima za 2019. godinu. Naime, financijski izvještaji kao i prijava poreza na dobit za 2019. godinu su trebali biti dostavljeni do 30. lipnja 2020. godine za statističke i druge potrebe, a za potrebe javne objave do 31. kolovoza 2020. godine. Analiza je napravljena u statičkom programu Past. Dobiveni rezultati prikazuju se u nastavku.

4. REZULTATI I RASPRAVA

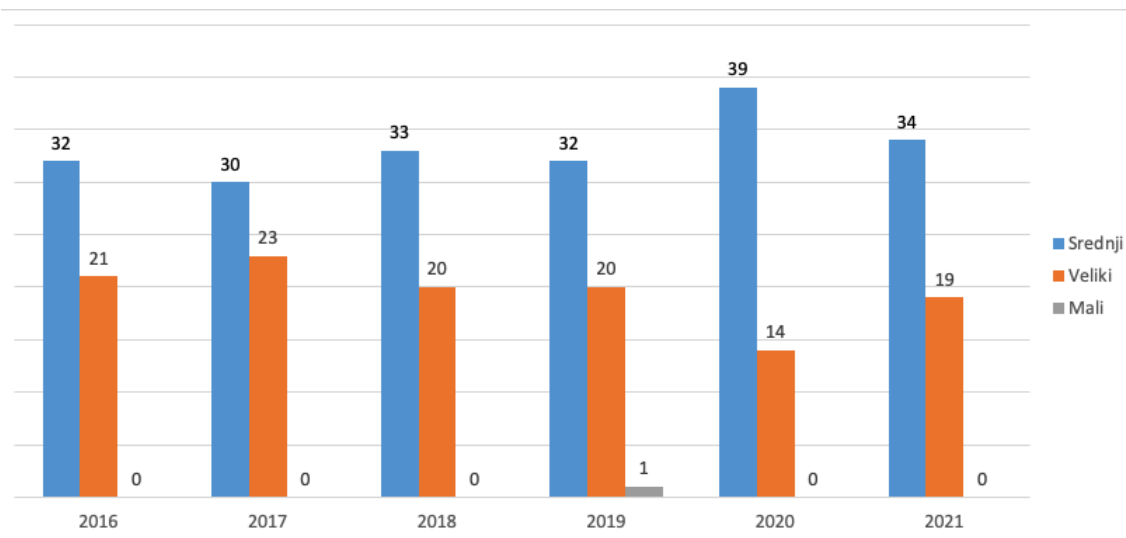
U okviru ovog poglavlja prikazuju se rezultati provedenog istraživanja te rasprava.

4.1. Rezultati istraživanja

4.1.1. Analiza uzorka prema veličini društva

Iz grafičkog prikaza može se utvrditi da su u cijelom periodu promatranja najzastupljenija društva srednje veličine te se njihov broj kreće od najviše 39 u 2020 godini do 30 srednje velikih društava u 2017. godini. Udio velikih trgovačkih društava se kreće od 43% (23 velika društva) u 2017. godini do 26% (14 društava) u 2020. godini. U cijelom periodu istraživanja samo jedno društvo je bilo klasificirano u kategoriju malih društava.

Slika 7. Struktura uzorka prema veličini u periodu od 2016. - 2021.

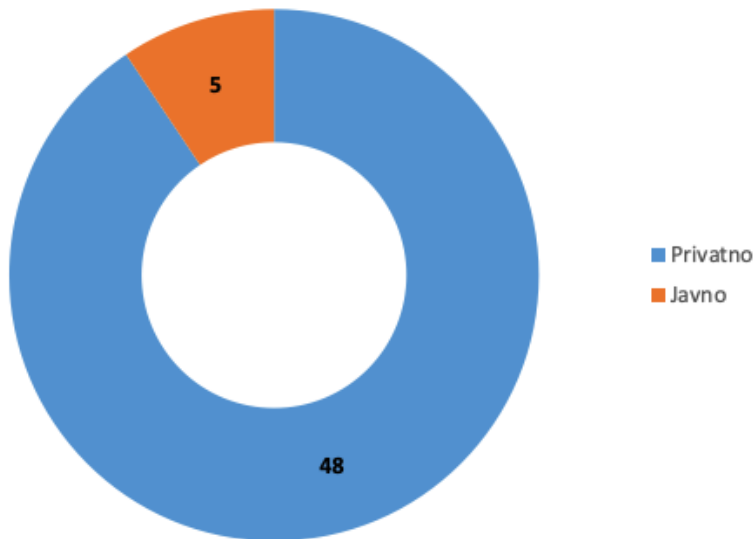

Izvor: obrada autora

4.1.2. Analiza uzorka prema vlasništvu

Kada se uzorak analizira ovisno o tome je li poduzeće u većinskom privatnom ili javnom vlasništvu može se utvrditi da je čak 48 društava u privatnom vlasništvu dok je njih tek 5 odnosno 9% u državnom vlasništvu.

Slika 8. Struktura uzorka prema vlasništvu

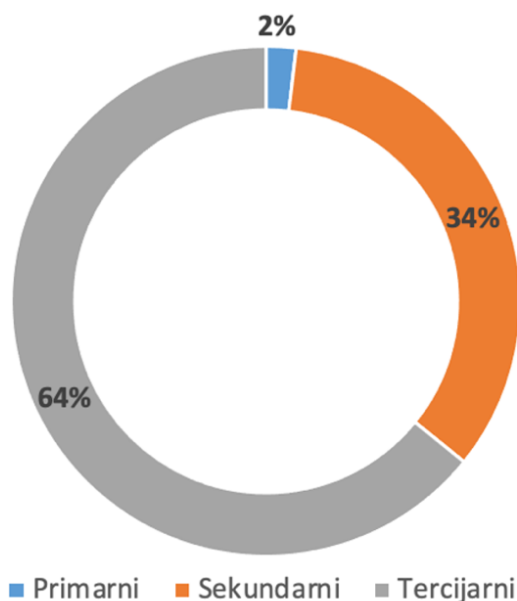

Izvor: rad autora

4.1.3. Analiza uzorka prema sektoru djelatnosti društva

Prema sektoru djelatnosti najveći broj društava posluje u tercijarnom sektoru (34 društva; 64%) dok u sekundarnom sektoru posluje 18 društava (18 društava; 34%). Najmanji broj društava posluje u primarnom sektoru – tek 1 promatrano poduzeće odnosno 2% od ukupnog broja društava uključenih u istraživanje.

Slika 9. Podjela društava prema sektoru djelatnosti

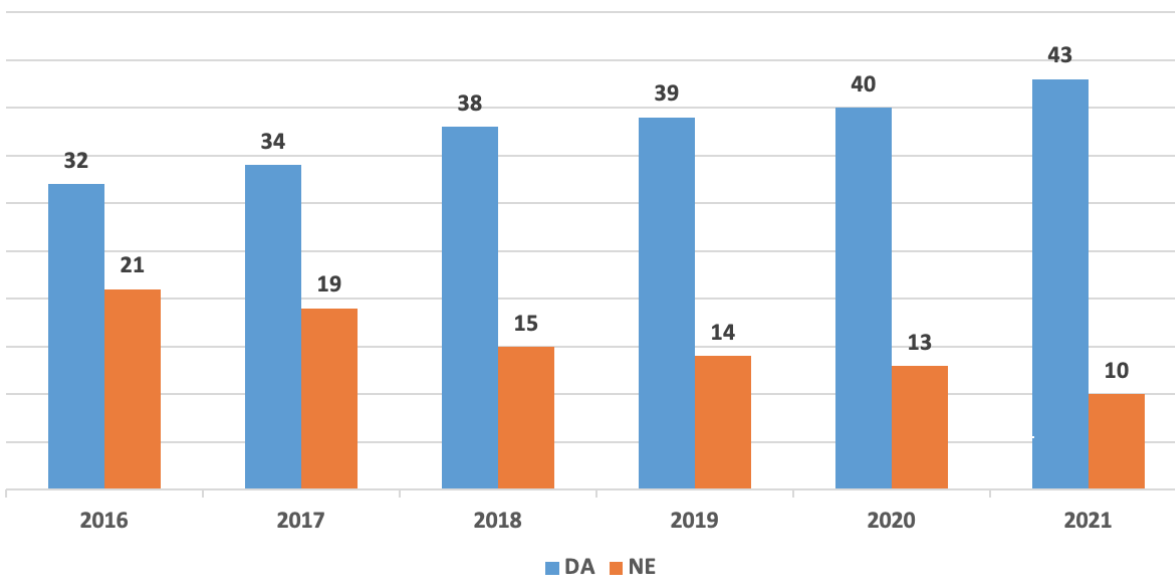

Izvor: rad autora

4.1.4. Analiza uzorka s obzirom na iskazana rezerviranja

U narednom koraku analizirana je pojavnost iskazivanja rezerviranja u promatranom uzorku. Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da od odabrana 53 poduzeća u uzorku, njih 32 su bilježila rezerviranja u bilanci u 2016 godini, dok 21 poduzeće nije imalo iskazana rezerviranja u financijskim izvještajima. U 2017. godini 34 poduzeća su iskazala rezerviranja, dok 19 poduzeća nije evidentiralo rezerviranja u financijskim izvještajima. Trend rasta poduzeća koja su iskazivala rezerviranja se nastavlja i u narednom periodu tako da u 2018. godini 38 poduzeća je iskazalo rezerviranja, u 2019. taj broj je povećan za još jedno poduzeće, dok je u 2020 godini čak 40 poduzeća iskazalo ovu poziciju u financijskim izvještajima. Najveći broj poduzeća, njih čak 43 odnosno 81%, je iskazalo rezerviranja u 2021. godini. Dakle, u cijelom periodu promatranja uočava se trend povećanja broja poduzeća koja su evidentirala rezerviranja u financijskim izvještajima.

Slika 10. Analiza društava prema iskazivanju rezerviranja u financijskim izvještajima

Izvor: rad autora

4.1.5. Analiza financijskog rezultata prema godinama

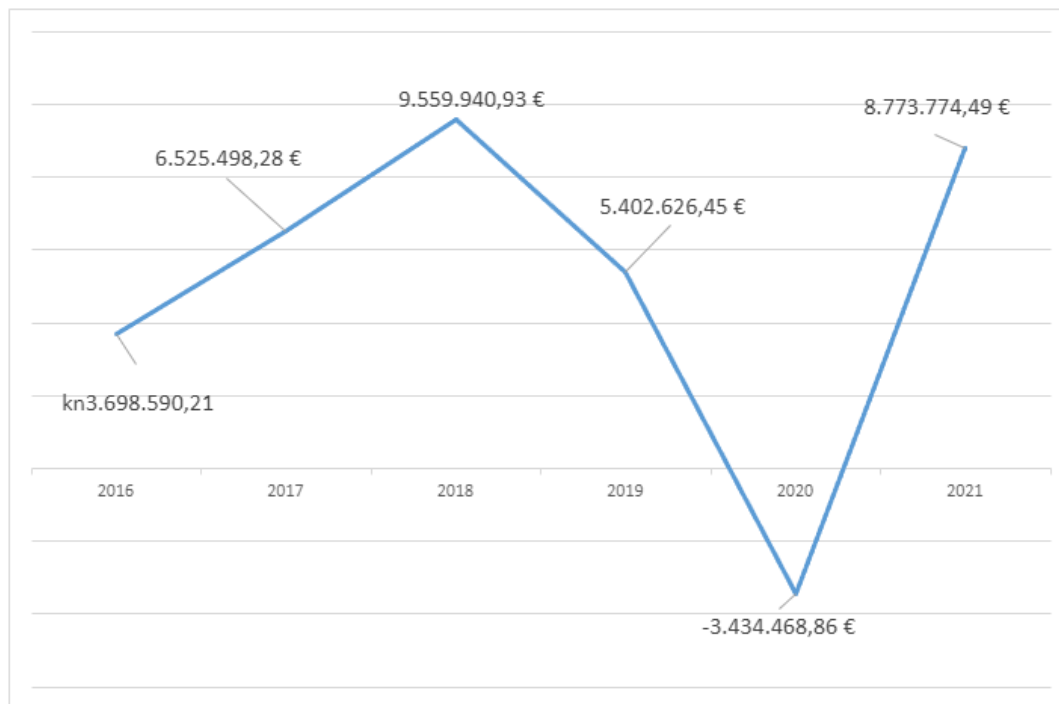
Iz grafičkog prikaza može se uočiti da su analizirana društva najveću prosječnu dobit ostvarila u 2018. godini kada je iskazana dobit u iznosu od 72.029.374,96 kn²⁵ (9.559.940,94 €). Na temelju iskazanog financijskog rezultata za 2019. godinu može se uočiti značajan pad dobiti te je u toj godini prosječna dobit za promatrana poduzeća iznosila 40.706.089,00 kn (5.402.626,45 €). S obzirom da su trgovačka društva financijske izvještaje za 2019. objavila naknadno s obzirom na posebne okolnosti uzrokovane pandemijom COVID - 19 može se pretpostaviti da su učinci krize vidljivi već i u izvještajima za 2019. godinu.

Naime, poduzetnici su financijske izvještaje za 2019. za statističke potrebe kao i prijavu poreza na dobit trebali dostaviti do 30. lipnja 2020. godine dok su izvještaji za potrebe javne objave trebali biti dostavljeni najkasnije u roku od osam mjeseci od zadnjeg dana poslovne godine. Slijedom navedenog, može se pretpostaviti da su uprave trgovačkih društava učinke krize, posebno u dijelu izvršenih rezerviranja mogle ugraditi već i u izvještaje za 2019. godinu. Za 2020. godinu društva iz uzorka su ostvarila gubitak od 25.877.005,66 kn (3.434.468,86 €) što je posljedica globalne krize uzrokovane pandemijom. U narednoj godini uočava se pozitivan

²⁵ Kod preračunavanja kunskih iznosa u Eure korišten je tečaj 1 Eur= 7,53450 kn

financijski rezultat što je posljedica ponovnog pokretanja gospodarskih aktivnosti i oporavka poslovnog sektora.

Slika 11. Prikaz prosječnog financijskog rezultata prema godinama

Izvor: rad autora

4.1.6. Deskriptivna statistika za poziciju rezerviranja

U tablici 2 prikazana je deskriptivna statistika za poziciju rezerviranja u periodu od 2016. godine do 2021. godine. Prosječna vrijednost rezerviranja promatranih poduzeća u 2016. godini iznosi 71,863 milijuna kuna (9,538 milijuna eura) dok je standardna devijacija za promatranu godinu iznosila 454,301 milijuna kuna (60,296 milijuna eura). Uzimajući u obzir činjenicu da je standardna devijacija veća od aritmetičke sredine može se utvrditi da se radi o prilično velikoj disperziji među promatranim društvima. Medijan iznosi 712 000 kuna (94.000 eura), što znači da je polovina društava prikazala rezerviranja manje od te vrijednosti, a polovina više od te vrijednosti. Mod vrijednost 0,00 kn (0,00 €) znači da najčešća vrijednost koja se pojavila na poziciji rezerviranja je 0. U prvoj godini analize vrijednost pozicije rezerviranja se kretala u iznosima od minimalno 0,00 kn (0,00 €) do maksimalno 3,314 milijarde kuna (439,843 milijuna eura).

Tablica 3. Deskriptivna statistika prikazanih rezerviranja prema godinama (u 000 HRK)

Godina	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Prosjek	9.538 €	9.122 €	10.548 €	11.506 €	11.592 €	12.610 €
Medijan	94 €	102 €	172 €	189 €	160 €	175 €
Mod	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €
Min	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €
Max	439.843 €	413.962 €	459.486 €	514.168 €	512.575 €	542.040 €
Standardna devijacija	60.296 €	56.751 €	63.031 €	70.524 €	70.294 €	74.368 €

Izvor: rad autora

U 2017. godini za promatrani uzorak utvrđena je prosječna vrijednost rezerviranja u iznosu od 68,773 milijuna kuna (9,122 milijuna eura). Standardna devijacija, tj. prosječno odstupanje od aritmetičke sredine je iznosilo 427,589 milijuna kuna (56,751 milijun eura). Mod vrijednost iznosi 0,00 kn (0,00 €). Medijan iznosi 770 tisuća kuna (102 tisuće eura). U 2017. godini pozicija rezerviranja se kretala u iznosima od minimalno 0,00 kn (0,00 €) do maksimalno 3,119 milijarde kuna (413,962 milijuna eura).

Prosječna vrijednost rezerviranja u 2018. godini na analiziranom uzorku je 79,474 milijuna kuna (10,548 milijuna eura). Za ovu godinu utvrđena je standardna devijacija u iznosu od 474,904 milijuna kuna (63,031 milijuna eura). Mod vrijednost iznosi 0,00 kn (0,00 €). Medijan iznosi 1,294 milijuna kuna (172 tisuće eura). U 2018. godini vrijednost rezerviranja se kretala u rasponu od 0,00 kn (0,00 €) do 3,462 milijarde kuna (514,168 milijuna eura).

U 2019. godini za društva iz uzorka utvrđena je prosječna vrijednost rezerviranja u iznosu od 86,689 milijuna kuna (11,506 milijuna eura). Standardna devijacija, tj. sa prosječno odstupanje od aritmetičke sredine je iznosilo 531,364 milijuna kuna (70,524 milijuna eura). Mod vrijednost iznosi 0,00 kn (0,00 €). Medijan iznosi 1,421 milijuna kuna (189 tisuća eura). U 2019. godini pozicija rezerviranja se kretala u iznosima od minimalno 0,00 kn (0,00 €) do maksimalno 3,874 milijarde kuna (514,168 milijuna eura).

Prosječna vrijednost pozicije rezerviranja analiziranih društava u 2020. godini je 87,340 milijuna kuna (11,592 milijuna eura) sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 529,630 milijuna kuna (70,294 milijuna eura). Mod vrijednost iznosi 0,00 kn (0,00 €). Medijan iznosi 1,203 milijuna kuna (160 tisuća eura). Vrijednost rezerviranja se kretala u rasponu od 0,00 € do 3,862 milijarde kuna (512,575 milijuna eura).

Prosječna vrijednost rezerviranja analiziranih društava u 2021. godini je 95,012 milijuna kuna (12,610 milijuna eura) sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 560,327 milijuna kuna (74,368 milijuna eura). Mod vrijednost iznosi 0,00 kn (0,00 €). Medijan iznosi 1,316 milijuna kuna (175 tisuća eura). Vrijednost rezerviranja se kretala u rasponu od 0,00 € do 4,084 milijarde kuna (542,040 milijuna eura).

4.1.7. Deskriptivna statistika PLR pokazatelja

Kako bi se dobio detaljniji uvid u poziciju rezerviranja i udio ove pozicije u strukturi dugoročnih izvora financiranja, za svaku godinu analize izračunat je pokazatelj omjer ukupnih rezerviranja i ukupnih obveza. Deskriptivna statistika za navedeni pokazatelj prikazana je u tablici 4. Odnos rezerviranja i obveza (PLR) u 2016. godini ima prosječnu vrijednost od 5,63% te standardnu devijaciju od 15,41%. Medijan PLR za navedenu godinu iznosi 0,33% te mod od 0%. Minimalna vrijednost PLR u 2016. iznosi 0, dok je njena maksimalna vrijednost 80,25%.

Tablica 4. Deskriptivna statistika PLR prema godinama

Godina	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Prosjek	5,63%	4,29%	3,75%	4,18%	4,99%	4,90%
Medijan	0,33%	0,45%	1,08%	1,27%	1,15%	1,50%
Mod	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Min	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Max	80,25%	40,31%	38,82%	41,58%	42,70%	37,10%
Standarda devijacija	15,41%	8,63%	7,07%	8,48%	9,31%	8,31%

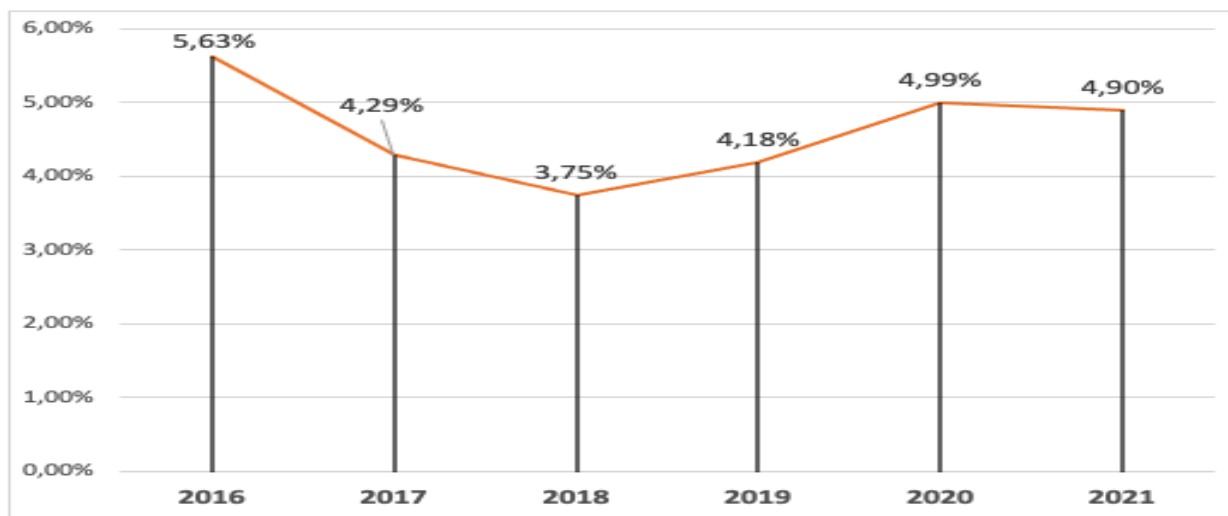
Izvor: rad autora

PLR u 2017. godini ima prosječnu vrijednost od 4,29% te standardnu devijaciju od 8,63%. Medijan PLR za navedenu godinu iznosi 0,45% te mod od 0%. Minimalna vrijednost PLR u 2017. iznosi 0%, dok je njena maksimalna vrijednost 40,31%. PLR u 2018. godini ima prosječnu vrijednost od 3,75% te standardnu devijaciju od 7,07%. Medijan PLR za navedenu godinu iznosi 1,08% te mod od 0%. Minimalna vrijednost PLR u 2018. iznosi 0%, dok je njena maksimalna vrijednost 38,82%. PLR u 2019. godini ima prosječnu vrijednost od 4,18% te standardnu devijaciju od 8,48%. Medijan PLR za navedenu godinu iznosi 1,27% te mod od 0%.

Minimalna vrijednost PLR u 2019. iznosi 0%, dok je njena maksimalna vrijednost 41,58%. PLR u 2020. godini ima prosječnu vrijednost od 4,99% te standardnu devijaciju od 9,31%. Medijan PLR za navedenu godinu iznosi 1,15% te mod od 0%. Minimalna vrijednost PLR u 2020. iznosi 0%, dok je njena maksimalna vrijednost 42,70%.

PLR u 2021. godini ima prosječnu vrijednost od 4,90% te standardnu devijaciju od 8,31%. Medijan PLR za navedenu godinu iznosi 1,50% te mod od 0%. Minimalna vrijednost PLR u 2021. iznosi 0%, dok je njena maksimalna vrijednost 37,10%. Kretanje PLR pokazatelja u promatranom periodu prikazuje i slika 12. Može se uočiti kako je promatrani pokazatelj najveću vrijednost ostvario u 2016. godini kada je prosječan udio rezerviranja u ukupnim obvezama iznosio 5,63%. U naredne dvije godine uočava se tendencija smanjenja pokazatelja da bi se zatim u 2019. trend okrenuo i pokazatelj je ponovno počeo rasti. Ova promjena trenda kretanja pokazatelja se može objasniti i učincima krize uzrokovane pandemijom COVID-19. Naime, zbog pandemije u Republici Hrvatskoj su doneseni novi rokovi za dostavu i objavu financijskih izvještaja u posebnim okolnostima te su rokovi u odnosu na standardne rokove produženi²⁶ te postoji mogućnost da su učinci krize bili vidljivi već u financijskim izvještajima za 2019. godinu.

Slika 12. Kretanje PLR pokazatelja u periodu 2016.-2021.

Izvor: rad autora

²⁶ Pravilnik o rokovima predaje financijskih izvještaja i računovodstvene dokumentacije u posebnim okolnostima, Narodne novine, 43/2020

Ovu mogućnost je posebno zanimljivo istražiti u kontekstu prikazivanja rezerviranja jer se postavlja pitanje kako su uprave društava reagirale na prve znakove krize s obzirom na činjenicu da su u turbulentnim i izazovnim vremenima više pod pritiskom izgladivanja financijskog rezultata i manipulacija financijskim izvještajima s ciljem ostvarenja željenog rezultata poslovanja. U tom smislu jedan od glavnih ciljeva ovog rada je istražiti kako su promatrana društva reagirala na krizu u smislu iskazivanja rezerviranja u financijskim izvještajima. Analiza PLR pokazatelja ukazuje da je već u 2019. došlo do ponovnog rasta pokazatelja međutim kako bi se utvrdila statistička značajnost razlika u pokazatelju u godini prije krize i godini krize proveden je t-test za zavisne uzorke. Rezultati provedene analize prikazuju se u nastavku.

4.1.8. Utjecaj krize na iskazivanje rezerviranja

Jedan od glavnih ciljeva istraživanja provedenog u okviru ovog diplomskog rada je utvrditi utjecaj krize na iskazivanje i mjerenje rezerviranja u financijskim izvještajima. Analiza pokazatelja PLR u promatranom periodu je ukazala na razlike u vrijednosti pokazatelja u godini prije krize i godini krize. U daljnjem istraživanju cilj je bio utvrditi jesu li uočene razlike u vrijednosti koeficijenta statistički značajne. S ciljem ispitivanja razlika u vrijednosti koeficijenta u periodu prije krize i periodu krize proveden je t-test za zavisne uzorke. Dobiveni rezultati prikazani su u narednoj tablici.

Tablica 5. Rezultati t-testa za zavisne uzorke

t-test			
Mean difference	0.00396	95% conf	(-0.00722 0.01515)
t	-0.71068	p (same mean)	0.48046

Izvor: obrada autora

Dakle, cilj istraživanja je bio utvrditi postoje li razlike u iskazivanju pozicije rezerviranja u financijskim izvještajima u periodu prije krize i periodu krize. Prema nultoj hipotezi (H_0) ne postoji razlika u iskazivanju rezerviranja, tj. u vrijednosti PLR pokazatelja u godini prije krize i godini krize dok prema alternativnoj hipotezi (H_1) razlika postoji. Ako se rezultati statističke analize pokažu statistički značajni ($p < 0,005$) odbacuje se nulta hipoteza i zaključuje se kako

postoji razlika u iskazivanju rezerviranja u godini prije pandemije i godini pandemije. U slučaju da rezultati statističke analize nisu statistički značajni zaključuje se kako ne postoji razlika u PLR pokazatelju u periodu prije pandemije i periodu pandemije odnosno prihvaća se nulta hipoteza. Sukladno dobivenim rezultatima, p-vrijednost iznosi 0.48046 što znači kako se u ovom slučaju prihvaća nulta hipoteza odnosno zaključuje se kako ne postoje razlike u iskazivanju rezerviranja u financijskim izvještajima u godini prije pandemije i godini pandemije.

4.2. Rasprava

Rezerviranja predstavljaju specifičan dio financijskih izvještaja zbog činjenice da se temelje na procjenama uprave poduzeća i prijašnjim iskustvenim spoznajama. Priznavanje i mjerenje rezerviranja definirano je kroz MRS 37: Rezerviranja, nepredvidive obveze i nepredvidiva imovina. Belak ističe kako procjena dugoročnih rezerviranja treba biti realna i objektivna te temeljena na stvarnim podacima koji se mogu provjeriti kao i na iskustvu iz prethodnih godina²⁷. Rezerviranja se bilježe kao trošak u računu dobiti i gubitka te kao dugoročna obveza u bilanci. Ova stavka u financijskim izvještajima trebala bi se redovito pregledavati i prilagođavati na svaki datum bilance kako bi odražavala najprecizniju procjenu. Ako više nije vjerojatno da će zahtijevati odljev sredstava za namirenje obveze, rezerviranje se poništava odnosno stornira. Rezerviranja predstavljaju stavku financijskih izvještaja koja je zbog korištenja procjena i pretpostavki podložna manipulaciji te je stoga često i predmet forenzične analize.

Suer ističe kako su rezerviranja „podložna manipulaciji zbog činjenice da se temelje na subjektivnim procjenama uprave poduzeća i predstavljaju obračunske stavke“²⁸. Slično navode Sevin i Schroeder²⁹, koji upozoravaju da korištenje procjena pri utvrđivanju rezerviranja otvara vrata manipulaciji dobiti. Nadalje, ističu koncept „*cooking jar reserves*“ kao ključnu tehniku upravljanja dobiti. Ova tehnika se odnosi se na pretjerano iskazivanje troškova jamstava u dobrim godinama i njihovo korištenje u lošim godinama kako bi ujednačili financijski rezultat.

²⁷ Belak, V., Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika: 60 slučajeva iz prakse. Belak Excellens, Zagreb, 2017.

²⁸ Suer, A. Z., The Recognition of Provisions: Evidence from BIST100 Non-financial Companies. *Procedia Economics and Finance*, 2014, 9, 391–401, raspoloživo na: [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(14\)00040-9](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(14)00040-9)

²⁹ Sevin, S., Schroeder, R., Earnings management: Evidence from SFAS no. 142 reporting. *Managerial Auditing Journal*, 2005, 20(1), 47–54., raspoloživo na: <https://doi.org/10.1108/02686900510570696>

Suer je proveo istraživanje priznavanja i objavljivanja rezerviranja na uzorku od 100 nefinancijskih društava koja su kotirala na Istanbulskoj burzi. Rezultati istraživanja otkrili su da nefinancijska društva iz BIST 100 prijavljivala rezerviranja u 39 različitih kategorija. Pozicija rezerviranja je analizirana u dvije godine, a prema rezultatima društva su prijavljivala značajno visoke iznose rezerviranja temeljene na tužbama te nije bilo značajnih razlika u prijavljivanju rezerviranja tijekom promatranja tih dviju godina.³⁰

Acar i Ozkan su proveli istraživanje kako bi istražili povezanost između rezerviranja i korporativnog upravljanja, koristeći uzorak od 1.078 promatranja u razdoblju od 2005. do 2010. godine. Uzorak je obuhvatio društva koja su kotirala na Istanbulskoj burzi. Rezultati istraživanja su pokazala da 62% promatranih društava iskazuje rezerviranja u svojim financijskim izvještajima. Također, društva koja su objavljivala rezerviranja karakterizirala su veći upravni odbori, koncentrirani vlasnički udjeli i institucionalni vlasnici.³¹

Istraživanje provedeno u okviru ovog rada je imalo za cilj utvrditi postoje li razlike u iskazivanju pozicije rezerviranja u financijskim izvještajima prije i za vrijeme COVID-19 krize. Koristeći uzorak 53 nefinancijska društva sa Zagrebačke burze, statistička analiza nije pokazala statistički značajne razlike u iskazivanju rezerviranja između ta dva razdoblja. Stoga se može zaključiti da kriza nije značajno utjecala na način na koji su društva iskazivala svoja rezerviranja u godišnjim financijskim izvještajima. Rezultati također pokazuju da je u prvoj godini istraživanja 61% promatranih društava objavilo rezerviranja u svojim financijskim izvještajima. Omjer PLR, koji se koristio kao mjerilo za rezerviranja, bio je najviši u prvoj godini i iznosio je 0,0563. Sljedeće dvije godine zabilježen je blagi pad PLR-a, a 2019. godine opet porast PLR omjera. Iako je PLR omjer porastao 2019. godine, rezultati t-testa pokazuju da nije bilo značajnih razlika u izvještavanju o rezerviranjima između godine prije pandemije i godine pandemije. To se objašnjava činjenicom da tada nije bilo moguće predvidjeti globalni utjecaj pandemije na poslovne događaje i svjetsko gospodarstvo.

³⁰ Suer, A. Z., The Recognition of Provisions: Evidence from BIST100 Non-financial Companies. *Procedia Economics and Finance*, 9, 391–401., 2014, raspoloživo na: [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(14\)00040-9](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(14)00040-9)

³¹ Acar, E., Ozkan, S., Corporate governance and provisions under IAS 37. *EuroMed Journal of Business*, 2017, 12(1), 52–72., raspoloživo na: <https://doi.org/10.1108/emjb-03-2016-0007>

5. ZAKLJUČAK

Pitanje mjerenja i priznavanja rezerviranja u financijskim izvještajima je važno i zahtjevno pitanje u kontekstu pripreme financijskih izvještaja i cjelokupnog procesa financijskog i poreznog izvještavanja. Jedna od glavnih značajki rezerviranja je činjenica da se temelje na procjenama što daje prostor poduzećima odnosno upravama poduzeća da manipuliraju financijskim rezultatom niveliranjem rashoda s osnove iskazanih rezerviranja. Cilj istraživanja provedenog u okviru ovog diplomskog rada bio je analizirati pojavnost rezerviranja u financijskim izvještajima hrvatskih poduzeća te istražiti razlike u priznavanju i mjerenju rezerviranja prije i za vrijeme krize uzrokovane COVID-19 pandemijom. Ispitivanje je obuhvatilo 53 nefinancijska trgovačka društva koja su kotirala na Zagrebačkoj burzi u razdoblju od 2016. do 2021. godine. Rezultati istraživanja pokazali su da je udio rezerviranja u ukupnim obvezama porastao u godini krize u odnosu na godinu prije, međutim uočene razlike nisu statističke značajne.

Ovakav rezultat može se objasniti činjenicom da uprave poduzeća nisu mogle anticipirati trajanje krize uzrokovane COVID-19 pandemijom niti globalni utjecaj pandemije na poslovne događaje i svjetsko gospodarstvo. Kao glavno ograničenje ovog istraživanja može se istaknuti nedostatak literature u ovom specifičnom području. Općenito, nedostaje istraživanja koja se bave temom rezerviranja, a posebno onih koja istražuju kako krizni događaji utječu na rezerviranja. Stoga se naglašava doprinos ovog istraživanja koje predstavlja pokušaj razumijevanja utjecaja krize i nepredviđenih događaja na evidentiranje rezerviranja u financijskim izvještajima. Ovo istraživanje otvara vrata za buduća istraživanja o tome kako neočekivani krizni događaji mogu utjecati na kretanje rezerviranja te na manipulacije s rezerviranjima kod sastavljanja financijskih i poreznih izvještaja.

POPIS LITERATURE

1. Acar, E., Ozkan, S. (2017). Corporate governance and provisions under IAS 37. EuroMed Journal of Business, 12(1), 52–72., raspoloživo na: <https://doi.org/10.1108/emjb-03-2016-0007>
2. Belak, V. (2017). Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika: 60 slučajeva iz prakse, Belak Excellens, Zagreb.
3. Belak, V., (2006) : Profesionalno računovodstvo prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zgombić & Partneri, Zagreb.
4. Belak, V., Guzić, Š. (2021). Računovodstvo poduzetnika s primjerima knjiženja. RRIF, Zagreb.
5. Chen, J. (2022, November 18). What is a reserve fund? definition, purpose, and example. Investopedia., raspoloživo na: <https://www.investopedia.com/terms/r/reservefund.asp> [11.07.2023.]
6. Meigs R. F., Meigs W. B., (1999) : Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja, IX. izdanje, Mate d.o.o., Zagreb.
7. Narodne novine (2008): Pravilnik o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, br. NN 95/2005, raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_08_95_1885.html [11.07.2023.]
8. Narodne novine (2008): Zakon o porezu na dobit, Narodne novine d.d. Zagreb, br. NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22, raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit> [11.07.2023.]
9. Narodne novine (2009): Odluka o objavljivanju Međunarodnih standarda financijskih izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d., raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_69_1376.html
10. Narodne novine (2015): Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d., raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_09_105_1968.html

11. Narodne novine (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d. Zagreb, br. NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22, 82/23, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_07_82_1290.html
12. Narodne novine (2020): Pravilnik o rokovima predaje financijskih izvještaja i računovodstvene dokumentacije u posebnim okolnostima, br. 43/2020
13. Negovanić M. (2011) Kreativno računovodstvo i krivotvorenje financijskih izvještaja - treći dio Računovodstvo, revizija i financije, br. 3/11, Zagreb: RRiF PLUS d.o.o. str.82. raspoloživo na: <https://www.rrif.hr/clanak-13065/> [11.07.2023.]
14. Pervan, I. (2019): MRS 37 – rezerviranja, nepredvidive obveze i predvidiva imovina, raspoloživo na: <https://csi.unist.hr/moodle/course/view.php?id=101>
15. Sevin, S., Schroeder, R. (2005). Earnings management: Evidence from SFAS no. 142 reporting. *Managerial Auditing Journal*, 20(1), 47–54., raspoloživo na: <https://doi.org/10.1108/02686900510570696>
16. Suer, A. (2014). The Recognition of Provisions: Evidence from BIST100 Non-financial Companies. *Procedia Economics and Finance*.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Tablica postotka rizika mogućih troškova.....	6
Tablica 2. Podjela poduzeća prema kriterijima veličine.....	18
Tablica 3. Deskriptivna statistika prikazanih rezerviranja prema godinama (u 000 HRK)	25
Tablica 4. Deskriptivna statistika PLR prema godinama	26
Tablica 5. Rezultati t-testa za zavisne uzorke.....	28

POPIS SLIKA

Slika 1. Primjer knjiženja rezerviranja za kvarove u jamstvenom roku.....	7
Slika 2. Primjer knjiženja rezerviranja za sudske sporove	8
Slika 3. Primjer knjiženja rezerviranja za troškove obnavljanje prirodnih bogatstava	9
Slika 4. Primjer knjiženja ujednačavanja prihoda i neto dobiti.....	14
Slika 5. Primjer knjiženja za štetne ugovore i njihove naknadne korekcije	15
Slika 6. Primjer knjiženja agresivnog priznavanja prihoda od ukidanja rezerviranja	16
Slika 7. Struktura uzorka prema veličini u periodu od 2016. - 2021.....	20
Slika 8. Struktura uzorka prema vlasništvu.....	21
Slika 9. Podjela društava prema sektoru djelatnosti.....	22
Slika 10. Analiza društava prema iskazivanju rezerviranja u financijskim izvještajima.....	23
Slika 11. Prikaz prosječnog financijskog rezultata prema godinama	24
Slika 12. Kretanje PLR pokazatelja u periodu 2016.-2021.	27

SAŽETAK

UTJECAJ PANDEMIJE COVID - 19 NA PRIZNAVANJE I MJERENJE REZERVIRANJA U FINANCIJSKIM IZVJEŠTAJIMA

Rezerviranja predstavljaju specifičnu stavku financijskih izvještaja jer se njihovo priznavanje i mjerenje temelji na procjenama uprave. Upravo zbog te značajke, rezerviranja predstavljaju poziciju financijskih izvještaja koja je često podložna manipulacijama. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi praksu hrvatskih poduzeća po pitanju rezerviranja te analizirati utjecaj krize uzrokovane pandemijom COVID-19 na priznavanje i mjerenje rezerviranja u financijskim izvještajima. Istraživanje je provedeno na uzorku od 53 poduzeća čije su dionice kotirale na Zagrebačkoj burzi u periodu od 2016. do 2021. Prema rezultatima istraživanja, kriza uzrokovana COVID-19 pandemijom nije značajno utjecala na iskazivanje rezerviranja u financijskim izvještajima odnosno nisu utvrđene statistički značajne razlike u rezerviranjima u godini prije pandemije i godini pandemije.

Ključne riječi: rezerviranja, COVID-19, manipulacije financijskim izvještajima

SUMMARY

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE RECOGNITION AND MEASUREMENT OF PROVISIONS IN FINANCIAL STATEMENTS

Provisions represent a specific item of financial statements, as their recognition and measurement are based on management's estimates. Due to this very characteristic, provisions constitute a position in financial statements that is often susceptible to manipulation. The aim of this research was to ascertain the practice of Croatian companies regarding provisions and to analyze the impact of the COVID-19 pandemic-induced crisis on the recognition and measurement of provisions in financial statements. The research was conducted on a sample of 53 companies whose shares were listed on the Zagreb Stock Exchange in the period from 2016 to 2021. According to the research results, the COVID-19 pandemic-induced crisis did not significantly affect the presentation of provisions in financial statements. Statistically significant differences in provisions between the year before the pandemic and the year of the pandemic were not identified.

Keywords: provisions, COVID-19, financial statement manipulations

ŽIVOTOPIS

Filip Vuletić

Datum rođenja: 03. ožujka 1999.

Mob.: (+385) 99 253 4355

E-adresa: filip.vuletic123@gmail.com

Adresa: Zadarska 44 A, Makarska, Makarska

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

VSS

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Financijsko-računovodstvena forenzika [01. listopada 2020. – trenutačno]

Adresa: Ruđera Boškovića 33, 21000 Split (Hrvatska)

VŠS, stručni prvostupnik ekonomije

Sveučilišni odjel za stručne studije, Računovodstvo i financije [01. listopada 2017. – 17. srpnja 2020.]

Adresa: Kopilica 5, 21000 Split (Hrvatska)

SSS

Ekonomsko birotehnička škola Split [1. rujna 2013. – 1. svibnja 2017.]

Adresa: Vukovarska ulica 37, 21 000 Split (Hrvatska)

RADNO ISKUSTVO

Voditelj ureda

NOTCH SOFTWARE SOLUTIONS d.o.o. [09. siječnja 2023. – trenutačno]

Mjesto: Split (Hrvatska)

Administrativna podrška, organizacija ureda, komunikacija i koordinacija, izrada budžeta i upravljanje troškovima, podrška ljudskim resursima, planiranje događaja, upravljanje zapisima, provedba politike, upravljanje timom

Recepcioner

SOL TOURISM d.o.o. [01. lipanj 2022. – 31. listopad 2022.]

Mjesto: Makarska (Hrvatska)

prijem, prijava, odjava gostiju, točan unos i ažuriranje podataka gostiju u sistem, naplata usluga i izdavanje računa, poslovi mjenjačnice, pružanje svih informacija gostima hotela, zaprimanje pohvala i pritužbi te profesionalno rješavanje istih, bliska suradnja sa odjelom domaćinstva kao i suradnja s ostalim osobljem hotela u cilju ispunjavanja svih zahtjeva od strane gosta, svi ostali poslovi prema uputama voditelja recepcije

Stručna praksa

Porezna uprava [ožujak 2022. – travanj 2022.]

Mjesto: Split (Hrvatska)

interakcija sa klijentima, upoznavanje sa sustavom Porezne uprave, pohranjivanje poreznih obračuna i ostale dokumentacije

Recepcioner

SOL TOURISM d.o.o. [kolovoz 2019. – travanj 2020.]

Mjesto: Makarska (Hrvatska)

prijem, prijava, odjava gostiju, točan unos i ažuriranje podataka gostiju u sistem, naplata usluga i izdavanje računa, poslovi mjenjačnice, pružanje svih informacija gostima hotela, zaprimanje pohvala i pritužbi te profesionalno rješavanje istih, bliska suradnja sa odjelom domaćinstva kao i suradnja s ostalim osobljem hotela u cilju ispunjavanja svih zahtjeva od strane gosta, svi ostali poslovi prema uputama voditelja recepcije

Asistent knjigovođe

Knjigovodstveni ured Vuletić [15. srpnja 2020. – 30. rujan 2020.]

Mjesto: Makarska (Hrvatska)

knjiženje URA i IRA (tuzemni, EU, uvoz), plaćanje računa, interakcija sa klijentima, pohranjivanje i odlaganje svih vrsta dokumentacije, obračunavanje PDV-a, kontiranje i knjiženje (blagajna, izvodi kunski i devizni, ostala dokumentacija)

Asistent knjigovođe

Knjigovodstveni ured Vuletić [30. lipanj 2019. – 30. rujan 2019.]

Mjesto: Makarska (Hrvatska)

knjiženje URA i IRA (tuzemni, EU, uvoz), plaćanje računa, interakcija sa klijentima, pohranjivanje i odlaganje svih vrsta dokumentacije, obračunavanje PDV-a, kontiranje i knjiženje (blagajna, izvodi kunski i devizni, ostala dokumentacija)

Stručna praksa

Porezna uprava [veljača 2019. – lipanj 2019.]

Mjesto: Split (Hrvatska)

interakcija sa klijentima, upoznavanje sa sustavom Porezne uprave, pohranjivanje poreznih obračuna i ostale dokumentacije

Asistent knjigovođe

Knjigovodstveni ured Vuletić [30. lipanj 2018. – 30. rujan 2018.]

Mjesto: Makarska (Hrvatska)

knjiženje URA i IRA (tuzemni, EU, uvoz), plaćanje računa, interakcija sa klijentima, pohranjivanje i odlaganje svih vrsta dokumentacije, obračunavanje PDV-a, kontiranje i knjiženje (blagajna, izvodi kunski i devizni, ostala dokumentacija)

JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: **Hrvatski**

Engleski (aktivno)

VOZAČKA DOZVOLA

Vozačka dozvola: **B**

DIGITALNE VJEŠTINE

Poznavanje rada u knjigovodstvenim programima KIS i Synesis te komunikacijskim programima (Skype, Zoom, TeamViewer), MS Office (MS Word, MS Powerpoint, MS Excel), odlično korištenje računala u Windows okruženju, vješto korištenje internetom, društvene mreže (Facebook, Instagram, YouTube,...), Jira, Trello.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Filip Vuletić, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom „Utjecaj pandemije COVID-19 na priznavanje i mjerenje rezerviranja u financijskim izvještajima“ rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Nijedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ičija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u ijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Split, 04. rujna 2023.

Potpis studenta/studentice: _____